

แนวทางการคัดกรองผู้ป่วยโรคปอดเป็นพังผืดชนิดไม่ทราบสาเหตุ

เนื่องจากผู้ป่วยโรคปอดเป็นพังผืดโดยไม่ทราบสาเหตุ (idiopathic pulmonary fibrosis; IPF) เป็นโรคที่มีความซับซ้อนในการวินิจฉัย ส่งผลให้มีผู้ป่วยจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อวินิจฉัยอย่างถูกต้อง ทำให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาที่ล่าช้าเกินกว่าที่ควรจะเป็น

ดังนั้น การคัดกรองผู้ป่วยจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะช่วยให้แพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปหรือแพทย์อายุรกรรมสามารถคัดกรองผู้ป่วยโรคนี้และส่งต่อมายังแพทย์เฉพาะทางระบบทางเดินหายใจเพื่อวินิจฉัยเพิ่มเติมและเริ่มการรักษาได้เร็วขึ้น

เกณฑ์การคัดกรองผู้ป่วย IPF

ใช้เกณฑ์ A B C D E F ดังนี้

เกณฑ์		คำอธิบาย
A	Abnormal chest X-ray	มีลักษณะผิดปกติแบบ interstitial infiltration ซึ่งเด่นที่ปอดส่วนล่างทั้งสองข้างในอายุมากกว่า 40 ปี
B	Breathlessness (>2 เดือน)	มีอาการหอบเหนื่อย (dyspnea) มากกว่า 2 เดือนขึ้นไปโดยหาสาเหตุไม่พบ
C	Crackles	ฟังเสียงหายใจผิดปกติที่ชายปอดทั้งสองข้างช่วงหายใจเข้า (bibasilar inspiratory crackles)
D	Dry cough (>2 เดือน)	มีอาการไอเรื้อรังแบบไม่มีเสมหะ มากกว่า 2 เดือนขึ้นไป
E	Exertional desaturation and exclude occupational causes	มีภาวะออกซิเจนในเลือดต่ำเมื่อออกกำลังกาย ตัดสาเหตุโรคจากการประกอบอาชีพที่มีประวัติชัดเจน
F	FVC (low FVC)	ทดสอบสมรรถภาพปอดมีค่า forced vital capacity (FVC) ต่ำ

หากพบผู้ป่วยที่มีอาการในข้อ A ร่วมกับ B-F อย่างน้อย 2 ข้อ (ทั้งหมด 3 ข้อ) ให้สงสัยว่าเป็นโรค IPF และควรรีบปรึกษาแพทย์ระบบทางเดินหายใจในโรงพยาบาลของท่านหรือโรงพยาบาลใกล้เคียง

แนวทางการส่งต่อผู้ป่วยเพื่อปรึกษาสำหรับการวินิจฉัย

กรณีแพทย์ผู้ดูแลไม่สามารถให้การวินิจฉัยได้ เช่น ผลอ่าน HRCT ไม่ใช่ typical UIP pattern สามารถส่งปรึกษาอายุรแพทย์โรคระบบทางเดินหายใจตาม head of node ซึ่งจะมีรังสีแพทย์ที่ปรึกษาร่วมประเมิน และให้ความเห็นในการวินิจฉัยต่อไป โดยควรส่งข้อมูลผู้ป่วยที่ต้องการปรึกษา ดังต่อไปนี้

Referral checklist

Clinical Presentation	ใช่	ไม่ใช่
ผู้ป่วยมีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป		
ผู้ป่วยมีอาการหอบเหนื่อยมากขึ้น (progressive dyspnea) หรือเหนื่อยเวลาออกแรง (exertional dyspnea) มากกว่า 2 เดือน โดยที่หาสาเหตุไม่พบ		
ผู้ป่วยมีอาการไอเรื้อรัง แบบไม่มีเสมหะ มากกว่า 2 เดือน		
Chest X-ray มีลักษณะผิดปกติแบบ reticular infiltration ซึ่งเด่นที่ชายปอดส่วนล่างทั้ง 2 ข้าง		
ประวัติ	มี	ไม่มี
ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับโรคทางเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน เช่น ข้ออักเสบ, หนังแข็ง, อ้าปากไม่ขึ้น		
มีประวัติสมาชิกครอบครัวสายตรงเป็นโรคปอดเป็นพังผืดไม่ทราบสาเหตุ (IPF) หรือไม่		
มีประวัติการทำงานสัมผัสสารก่อโรคบางชนิดเป็นเวลานานกว่า 2 ปีหรือไม่ <ul style="list-style-type: none"> ● Metal dusts – โรงงานทำผลิตภัณฑ์โลหะที่มีการหลอม ตัดแต่งให้มีฝุ่นทองเหลือง ตะกั่ว หรือเหล็ก เช่น ท่อน้ำและข้อต่อ เครื่องใช้โลหะในบ้าน ● Wood dusts - โรงงานไม้อัด โรงงานเยื่อกระดาษ โรงเลื่อยหรือโรงกลึงไม้สำเร็จรูป ● Farming - การทำกิจกรรมเกี่ยวข้องกับฟางข้าวหรือฝุ่นจากพืชไร่ ปุ๋ย สารเคมีทางการเกษตร ● Raising birds - เลี้ยงนก ● Hair dressing - ทำผม ย้อมสีผม ช่างเสริมสวย ● Stone cutting/polishing - ตัดแต่งหิน ขัดหิน บดหิน ขัดผิวเซรามิค ● Asbestos - กระเบื้องหรือฉนวนกันความร้อน ผ้าเบรค ผ้าครัช ท่อน้ำซีเมนต์ ● Solvents - สารทำละลาย เช่น ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสี ยาฆ่าแมลง กาว น้ำยาทำความสะอาด น้ำหอม น้ำยาเคลือบเล็บ/ล้างเล็บ น้ำยาลบคำผิด 		

ประวัติ (ต่อ)	มี	ไม่มี
ประวัติได้รับยาบางชนิด เช่น <ul style="list-style-type: none"> • Amiodarone (ยารักษาโรคหัวใจ) • Bleomycin (ยารักษามะเร็ง) • Nitrofurantoin (ยาปฏิชีวนะ) • Methotrexate (ยารักษาโรครูห์มาตอยด์) • Gold salts (ยารักษาโรครูห์มาตอยด์) 		
การตรวจร่างกาย	มี	ไม่มี
ฟังได้เสียงหายใจผิดปกติที่ชายปอดทั้ง 2 ข้าง (inspiratory bibasilar crackles)		
Clubbing of fingers		
Central cyanosis		
ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับโรคทางเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน เช่น sclerodactyly, mechanic hands, skin change, malar rash, arthritis, proximal muscle weakness		

Referral-required document

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย (ต้องไม่ระบุตัวตนผู้ป่วย เช่น ชื่อ นามสกุลและเลขที่ทั่วไปของโรงพยาบาล)
ประวัติการตรวจร่างกายและการรักษา (โดยสังเขป)

เหตุผลในการส่งปรึกษา

---

2. Referral checklist form (ไฟล์ pdf หรือภาพ jpg/png)
3. Chest X-ray (ไฟล์ภาพ jpg หรือ png)
4. Pulmonary function tests ได้แก่ spirometry, DLCO (optional) (ไฟล์ pdf หรือภาพ jpg/png)
5. HRCT (DICOM หรือไฟล์ภาพ jpg/png)
6. Serology (ถ้ามี) (ไฟล์ pdf หรือภาพ jpg/png)

โรงพยาบาลเครือข่าย IPF Connect

ศูนย์กลางเครือข่าย	โรงพยาบาลเครือข่าย
โรงพยาบาลศิริราช	โรงพยาบาลสระบุรี โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี โรงพยาบาลมหาสารคามศรีธรรมราช
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพ (มศว.) โรงพยาบาลชลบุรี โรงพยาบาลอุดรธานี
โรงพยาบาลรามธิบดี	โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลมหาสารคามราชสีมา โรงพยาบาลศรีนครินทร์ขอนแก่น
โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า	โรงพยาบาลวชิระ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ โรงพยาบาลสรรพสิทธิ์ประสงค์
สถาบันโรคทรวงอก	โรงพยาบาลธรรมศาสตร์ โรงพยาบาลมหาสารคามเชียงใหม่ โรงพยาบาลพุทธชินราช